

Spreekbeurtpakket: De Vliegende Hollander

Inhoud

- Wat is De Vliegende Hollander?
- De sage van De Vliegende Hollander
- Een uitstapje naar de Gouden Eeuw
- The making of
- Leuk om te weten: feiten en cijfers
- Bekende scheepvaartgezegden
- Foto's en logboeken om te downloaden
- De beste links naar de beste websites
- Boeken over De Vliegende Hollander
- Tips voor het houden van je spreekbeurt

1. De Vliegende Hollander in de Efteling

1.1 Wat is De Vliegende Hollander?

De Vliegende Hollander is de nieuwste Efteling-attractie. Op 1 april 2007 ging de attractie open voor het publiek. De Vliegende Hollander is een sensationeel avontuur voor iedereen met stalen zenuwen. Maar... niet helemaal voor iedereen. Je mag er pas in als je 1.20 meter of groter bent! De attractie is gemaakt naar een eeuwenoude sage van het Spookschip De Vliegende Hollander. Je vindt de attractie in het Ruigrijk, tussen de Python en de Pegasus.

De sage in het kort:

Het verhaal speelt zich af in De Gouden Eeuw. Aan boord van een schip staat kapitein Willem van der Decken. Hij vaart in 1678 de haven uit, tegen alle regels in. Dat wordt zijn noodlot. Zijn prachtige zeeschip wordt vervloekt. Het verandert in een mysterieus, vurig Spookschip. Het schip is gedoemd om voor eeuwig de zeven wereldzeeën te bevaren.

Als 'De Vliegende Hollander'...

Het verhaal wordt al honderden jaren verteld over de hele wereld. Er zijn heel veel verschillende versies van. Nog steeds zijn er mensen die zeggen dat ze het Spookschip hebben gezien. De Efteling bedacht een nieuwe versie van de sage. Die versie gaat over het dubbelleven van kapitein Willem van der Decken. Wie de attractie binnengaat, ontdekt wat de kapitein in het geheim uitspookte. Maar als bezoeker loop je ook een risico. Je kunt namelijk een aanvaring krijgen met het Spookschip. En dat is geen pretje, want dan komt de vreselijke vloek tot leven. Er zit dan nog maar één ding op: ontsnappen voor het te laat is!

1.2 Wat gebeurt er in de attractie?

Eerst slenter je buiten door een lieflijk havenstadje uit de Gouden Eeuw. Je loopt over een plein met rijke herenhuizen. Op de achtergrond hoor je een vriendelijke melodie. Nietsvermoedend stap je het deftige herenhuis van kapitein Willem van der Decken binnen. Van buiten een prachtig pand, maar van binnen uitgebrand, grimmig en kil. Je vraagt je af wat er aan de hand is. En dan ontdek je het dubbelleven van de kapitein. Hij was een man met twee gezichten: een goede en een kwade kant. Je ziet zijn gezicht in een spiegel en je hoort de onheilspellende woorden: "Ik zal vaeren, al is het tot in den eeuwigheid..!" Dan kom je in de smokkelgangen onder het huis, waar de kapitein zijn gestolen juwelen en goudstukken in een geheime schatkamer heeft opgeslagen. De rillingen lopen langs je rug. Je ruikt een doordringende brandlucht en de typische geur van lapzalf, waarmee de scheepstouwen zijn ingesmeerd.

Gelukkig kom je even later in een prachtige opstaphaven. Je snuift de zoute zeelucht op. Het is hier nacht, maar er hangt een zorgeloos sfeertje. Je hoort matrozengezang in de verte. Mensen stappen in voor een vriendelijke boottochtje. Net als jij. Langzaam vaar je met de sloep tussen een paar enorme VOC-schepen door. Dan wordt het donkerder en donkerder. Je voelt je steeds kleiner worden. Plotseling beland je op open zee. Zonder dat je het weet ga je van de 17^e eeuw naar de schimmige wereld van de sage. Een ondoordringbare mistbank ontnemt je alle zicht. Het gevoel van naderend onheil bekruipt je. Dan breekt donder en geweld los. Je komt terecht in het kolkende hart van de attractie. Hier begint plotseling een steile klim naar boven. Op de top van de lift is de verandering compleet: je gaat van binnen naar buiten, van nacht naar dag, van boven naar beneden. De overweldigende muziek maakt plaats voor een overrompelende stilte. Er komt een enorme versnelling van de sloep op de achtbaan. Je vlucht voor de vloek van het Spookschip en vliegt met wilde bochten over de duinen. Met een spetterende waterlanding keer je terug naar het gemoedelijke havenstadje. Je wrijft in je ogen: wat is er nu eigenlijk gebeurd?

1.3 Wat maakt deze attractie zo bijzonder?

Nergens anders in de wereld staat een attractie zoals De Vliegende Hollander. Het is een combinatie van een:

- walk-through (je loopt door het uitgebrande huis van kapitein Willem van der Decken)
- darkride (een spannende vaartocht in een sloep over donkere wateren)
- achtbaan (vergelijkbaar met de Python en Joris en de Draak)
- watercoaster met splash (een spectaculaire rit over het water, die eindigt in een diepe val met een reusachtige plons)
- indoor & outdoor (de attractie begint binnen en eindigt buiten)

1.4 Waarom staat deze attractie in de Efteling?

Attractiepark de Efteling is een wereld van sprookjes, oude sagen en volksverhalen. Vanaf 1952 kwamen de bekendste sprookjes tot leven in het Sprookjesbos van Anton Pieck. Later kwamen daar de verhalen van Duizend-en-één Nacht bij. De eerste legende in de Efteling was die van de Bokkenrijders. Die ken je van de attractie Villa Volta.

De spannende, eeuwenoude sage van De Vliegende Hollander past heel mooi in de Efteling-traditie. Bij de Efteling begint een attractie altijd vanuit een verhaal. En dat bepaalt hoe de attractie eruit ziet tot in de kleinste details. Bij de meeste attractieparken is het andersom: daar gaat het vooral om de attractie en wordt er later pas een thema bedacht (piraten, ruimtevaart etc).

De Efteling staat zesde op de ranglijst van bestbezochte Europese parken (bron: Funworld Magazine 2006). Er komen jaarlijks zo'n 3 miljoen bezoekers in de Efteling. Je kunt je voorstellen dat het voor de Efteling belangrijk is om regelmatig met nieuwe attracties te komen. Zo behoud je als attractiepark een goede positie op de ranglijst. De Vliegende Hollander is de grootste en duurste attractie die de Efteling ooit heeft gebouwd.

2. De sage van De Vliegende Hollander

- ❖ Wat is een sage eigenlijk?
- ❖ Een eeuwenoud verhaal
- ❖ De sage volgens de Efteling
- ❖ Waarom een *Hollands* Spookschip?
- ❖ Is het écht gebeurd?

Wat is een sage eigenlijk?

Een sage is een volksverhaal uit de overlevering. Dus een verhaal dat van familie op familie is doorverteld. Door die mondelinge vertellingen veranderde er steeds een beetje meer aan het verhaal. Veel sagen spelen zich af in een bepaalde plaats of tijd. En er zit meestal een kern van waarheid in. Door sagen te vertellen, probeerden mensen geheimzinnige gebeurtenissen te verklaren. Vaak gaan sagen over spoken, plaaggeesten, heksen, tovenaars, duivels, rovers, onderaardse gangen en verborgen schatten!

Een eeuwenoud verhaal

De sage van De Vliegende Hollander wordt al eeuwenlang verteld over de hele wereld.

Een Hollandse kapitein zou vervloekt zijn om eeuwig in de wateren rondom Kaap de Goede Hoop te blijven rondvaren. Kaap de Goede Hoop is het zuidelijkste puntje van Afrika.

Er zijn romans over geschreven en ook gedichten en films over gemaakt. In de 19^e eeuw componeerde Richard Wagner er zelfs een opera over: 'Der Fliegende Holländer'. Tegenwoordig zijn er nog steeds verenigingen, tijdschriften en restaurants vernoemd naar het Spookschip met zijn eeuwig ronddolende kapitein. Het schijnt zelfs dat De Vliegende Hollander nog af en toe bij Kaap de Goede hoop wordt gezien...!

De sage is dus nog altijd springlevend. In de loop der jaren zijn er verschillende versies van het verhaal ontstaan. Steeds wordt de sage op een iets andere manier verteld. Zo ook in de Efteling. Alhoewel men daar beweert de ware geschiedenis te kennen!

De sage volgens de Efteling

Het verhaal speelt zich af in de Gouden Eeuw. Willem van der Decken is een succesvolle kapitein van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC). Op Java en de Molukse eilanden lukt het hem steeds volle ladingen specerijen te kopen. Die leveren in Nederland goed geld op. Zijn schip 'Den Hollander' is het snelste van de VOC. De ladingen foelie, nootmuskaat en kaneel worden in recordtijd van de Oost naar Nederland gebracht.

De directeuren van de VOC zijn dan ook zeer tevreden en de kapitein maakt snel promotie. Van der Decken woont samen met zijn vrouw Catharina in het mooiste huis op d' stadswal, met uitzicht op de haven. Hij geniet van zijn welvaart. Het leven is goed in de Gouden Eeuw. Maar schijn bedriegt, er kleeft bloed aan zijn succes.

Het volk en de VOC weten niets van het duistere dubbelleven van de kapitein. Het grote succes maakt hem hebzuchtig. Van der Decken verandert in een kaperkapitein. Hij plundert kustdorpen en entert schepen. Hij schrikt er zelfs niet voor terug te moorden om de buit binnen te halen. Het goud en de juwelen houdt hij zelf. Die slaat hij op in de geheime schatkamer onder zijn huis die hij via smokkelgangen bereikt.

Hoewel hij zeer succesvol is, leeft de kapitein steeds meer in eenzaamheid. Bemanningsleden ronselt hij alleen nog maar in weeshuizen. Daar vind je nog onervaren jongens die zich laten lokken door het avontuur. Niemand anders wil nog werken voor de strenge en grillige Van der Decken. In café Het Oorlam drinkt de kapitein alleen op zijn successen. Hij is alles en iedereen te slim af. Hij staat aan de top. Maar zijn hebzucht zal zijn ondergang betekenen.

Het is 1678, als Kapitein Willem van der Decken op 1e Paasdag, tegen alle regels in, met zijn bemanning uit vaart naar de Oost. Zelfs een razende storm kan hem er niet van weerhouden. Zijn bemanning is van angst de wanhoop nabij. De kapitein schrijft in zijn logboek: *"Ik zal vaeren, storm of gheen storm, Paesen of gheen Paesen. Ik zal vaeren, al is het tot in den eeuwigheid!"*

Willem van der Decken tart alle regels, het fatsoen en de elementen. En tekent zijn eigen noodlot. Voor de ogen van de toeschouwers op de kade bollen de zeilen van Den Hollander zich... tegen de wind in! De scheepsromp verandert in een zwart geblakerd karkas en de zeilen worden vurige vanen. Het Spookschip is gedoemd voor eeuwig de zeven wereldzeeën te bevaren. Ook Van der Decken's woning brandt van binnen uit. Een schilderij van het schip valt met een scherpe knal van de muur. In de geheime smokkelgang onder het huis brandt een hels vuur, dat het duistere dubbelleven van de kapitein blootlegt. Het schip verdwijnt en er wordt nooit meer iets van vernomen.

Of toch wel? Jaren later bereiken nog steeds berichten het thuisland over een mysterieus Spookschip, dat lijkt te vliegen boven de golven. Met een zwartgeblakerd karkas en brandende zeilen zou het met ongelooflijke snelheden over zee koersen... tegen de wind in! Een schimmige gedaante staat onbeweeglijk op de reling. Zeelui doen er alles aan een aanvaring te voorkomen. Want elk contact met het Spookschip brengt ongeluk, dood en verderf!

Waarom een *Hollands Spookschip*?

Verhalen over spookschepen bestaan al eeuwen. Maar het verhaal van De Vliegende Hollander ontstond pas in de 18e en 19e eeuw... in Engeland! De oudste versie die bewaard is gebleven van de sage, komt van Sir Walter Scott en stamt uit 1821. Maar kort daarna verschenen ook in Frankrijk en Duitsland vergelijkbare verhalen over een Hollands Spookschip. Dat het nu juist een Hollands schip was, had waarschijnlijk te maken met de naam die de Hollanders hadden in de Gouden Eeuw. De Hollanders waren zeer succesvol, en dat maakte de andere zeevarende landen erg jaloers. Ze waren rivalen van elkaar en vochten op zee bloedige veldslagen uit. Men bewonderde het doorzettingsvermogen en zeemanschap van de Hollanders, maar vond de Hollandse kapiteins ook erg hardvochtig en wreed. Waarschijnlijk is zo het verhaal over een Hollands Spookschip in de wereld gekomen.

Is het écht gebeurd?

Maar wat is nu écht waar van de sage? Volgens de overlevering is De Vliegende Hollander verdwenen rond Kaap de Goede Hoop. Dit zuidelijkste puntje van Afrika lag op de handelsroute naar de Oost. Het is inderdaad bekend dat de zee rond Kaap de Goede Hoop een van de meest verraderlijke gebieden ter wereld is. Er zijn al zoveel schepen vergaan dat het een waar scheepskerkhof is. Maar of het verhaal van De Vliegende Hollander écht gebeurd is, weet niemand. Sommige mensen beweren dat ze het Spookschip nog af en toe zien varen, anderen beweren dat het allemaal bijgeloof is. De mensen in de Gouden Eeuw waren immers erg bijgelovig. De zeevaarders van toen wisten nog niet zoveel over natuurverschijnselen als wij nu weten. De verleiding was groot om onverklaarbare gebeurtenissen toe te schrijven aan zeemonsters, zeemeerminnen of spookschepen. De mensen voelden zich klein en nietig bij de diepe, onmetelijke oceanen. En er zijn inderdaad natuurverschijnselen die mensen op het verkeerde been kunnen hebben gezet. We noemen er een paar:

- a. De weersomstandigheden en het water bij Kaap de Goede Hoop zijn behoorlijk onvoorspelbaar. Bij de Kaap ontmoeten twee zeestromingen elkaar: een koude zeestroom vanaf de Zuidpool en een warme uit de Indische oceaan. Daardoor kan zware nevel ontstaan, waardoor je niet verder kunt kijken dan dertig meter! En als je dan ook nog in een zware storm zit, met golven van dertig meter hoog, dan snap je dat de mensen dachten dat 't spookte op zee.
- b. In de sage lijkt het Spookschip tegen de wind in te zeilen. Dit kunnen we verklaren doordat twee luchtstromen bij de Kaap vlak langs elkaar heen gaan. De ene luchtstroom komt uit het oosten, de andere uit het westen. Het lijkt dus alsof de wind van twee kanten tegelijk komt. Daardoor is het mogelijk dat twee schepen elkaar met volle zeilen voorbij varen. Als dat vroeger gebeurde, dacht de bemanning dat het voorbijvarende schip behekst was.
- c. De omstandigheden aan boord speelden ook een rol. Want die waren echt vreselijk, in de tijd van de VOC. De bemanning maakt lange werkdagen in een verzengende hitte. De hygiëne was slecht en er was nauwelijks iets te eten of te drinken. Tyfus en scheurbuik maakten iedere reis veel slachtoffers. Door hevige koorts en hallucinaties zag de bemanning soms dingen die er niet waren.

Bron: *De Vliegende Hollander, biografie van een Spookschip*. Door: Reggie Naus.

3. Een uitstapje naar de Gouden Eeuw

- ❖ De Gouden Eeuw
- ❖ De VOC
- ❖ Zeehelden

De Gouden Eeuw

Het verhaal van De Vliegende Hollander speelt zich af in het Nederland van de 17^e eeuw. Dit noemen we ook wel de Gouden Eeuw, omdat Nederland in die tijd een zeer welvarend land was. De Nederlandse handel (Michiel de Ruyter), wetenschap (Hugo de Groot) en schilderkunst (Rembrandt) waren over de hele wereld bekend en populair. Nederland heette toen nog de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

De Gouden Eeuw was een tijd van economische bloei. De Nederlanders hadden veel succes met handel over zee. Scheepvaart was in die tijd de belangrijkste vorm van transport. Nederlandse schepen voeren uit naar de Oost (Azië) om daar handelswaar in te kopen. Bijvoorbeeld specerijen zoals kruidnagelen, foelie, kaneel, peper en nootmuskaat. Maar ook andere exotische producten die men in Nederland het toppunt van luxe vond. Denk maar aan zilver, katoenen stoffen, porselein en thee. Die brachten heel wat geld in het laatje! Een kopje thee drinken was in die tijd erg deftig. Dat kunnen we ons nu bijna niet meer voorstellen...!

De VOC

Op 20 maart 1602 werd de Verenigde Oost indische Compagnie (VOC) opgericht. De VOC mocht als enige scheepvaartonderneming naar Azië varen. Voor die tijd werkten de scheepvaarders elkaar vaak tegen. Ze zaten 'letterlijk' in elkaars vaarwater, want iedereen wilde de beste handelaar zijn. Met de oprichting van de VOC kwam daar een einde aan. De Staten Generaal dwong hen samen te werken. De VOC kreeg ook toestemming om oorlog te voeren. Ze mocht forten en handelsposten bouwen in Azië en soldaten mochten er hun kamp opslaan. De VOC mocht bestuurders aanstellen en 'deals' sluiten met Aziatische vorsten. Zo groeide de VOC uit tot de grootste handels- en scheepvaartonderneming ter wereld. Twee eeuwen lang had de VOC 1.500 schepen en meer dan 1.000.000 mensen in dienst. In 1799 werd de VOC opgeheven.

De VOC-schepen

De schepen van de VOC waren wel 10 meter breed en 50 meter lang. Een schip ging gemiddeld 15 tot 20 jaar mee. Dat is best bijzonder, omdat de schepen onderweg heel wat te verduren hadden: cyclonen, passaatwinden en puntige riffen waar ze op vastliepen. Er waren diverse soorten schepen. De Vliegende Hollander was een 'spiegelschip', met een platte achterkant (de spiegel). Een gemiddeld schip had zo'n 200 tot 300 opvarenden.

'Batavia' en 'De Zeven Provinciën' waren beroemde VOC-schepen. 'De Zeven Provinciën' stond onder leiding van Michiel de Ruyter. De schepen zijn te bezichtigen in de Bataviawerf in Lelystad, waar ze op ware grootte zijn nagebouwd.

De reis naar de Oost De reis duurde - als alles meezat - zo'n acht maanden. De schepen voeren richting Het Kanaal, langs de Portugese kust naar de Kaapverdische Eilanden. Goede navigatiesystemen waren er toen nog niet. De reis ging op de wind en op zeestromen. Bij de Evenaar waren gevaarlijke zeestromen die het schip naar het Caraïbisch gebied of de Golf van Guinee konden laten afdrijven. Dus moest men het 'Wagenspoor' volgen, dat op de VOC-kaarten stond afgebeeld als een virtuele vaargeul. Langs de Braziliaanse kust ging het schip naar Kaap de Goede Hoop. Daar was een verversingspost, waar vers water, groenten en vlees werd ingeslagen en de zieke bemanningsleden naar een ziekenhuis konden voor behandeling. Men verbleef hier verplicht vier weken. Daarna ging het in zuidelijke richting tot de 40^e breedtegraad, waar permanente Westenwinden waaien, die het schip snel naar het Oosten brachten over de Indische Oceaan. Na 1.000 mijl moest de koers verlegd worden (in die tijd kon men nog geen mijlen meten, de kapitein moest dit op gevoel aangeven) naar Noord/ Noord-Oost, richting Straat van Sunda naar de baai van Batavia (nu Jakarta) aan de Noordkust van Java. Daar zat het bestuurscentrum van de VOC. Batavia is een geheel door Nederlanders gebouwde ommuurde stad, vol met stenen gebouwen met dakpannen, prachtige Hollandsche (trap)gevels. De retourvloot maakte de reis in omgekeerde richting, met ook weer de verplichte tussenstop bij de Kaap.

Tegenslagen waren er voortdurend. Schepen raakten de weg kwijt, liepen vast op onbekende riffen, werden gekaapt door zeepiraten of geteisterd door zware stormen. Bij windstilte kon de reis zo lang duren dat men soms gek werd van eenzaamheid. De voorraden raakten op en de bemanning werd gekweld door honger en dorst.

Het leven aan boord

De opvarenden aan boord van een VOC-schip waren niet allemaal bemanningsleden. Er bevonden zich ook soldaten aan boord, vrouwen en kinderen. Al die mensen zaten dicht opeen gepakt met weinig bewegingsruimte. Het drinkwater was meestal van slechte kwaliteit, de hygiëne zorgwekkend. Vitaminegebrek veroorzaakte de gevreesde ziekte scheurbuik. Geen wonder dat velen onderweg ziek werden of stierven.

Aan boord van VOC-schepen heerste een strenge discipline en tucht. Voor kleine vergrijpen kon men al rekenen op een strenge (lijf-)straf. Bijvoorbeeld het kielhalen. De gestrafte werd met een touw onder het schip doorgetrokken. Op sommige misdrijven, zoals verraad aan de vijand of moord, stond de doodstraf. Meestal door ophanging. Het leven aan boord was keihard. Er was geen sprake van privacy, het eten was eentonig, het werk zwaar. Maar je moet niet vergeten dat er ook mensen waren die in diepe armoede leefden. Werken voor de VOC betekende juist een ontsnapping uit die slechte omstandigheden. Een kans op een beter bestaan. Aan het einde van de reis wachtte immers de gage, het loon...

Scheepsjongens

Behalve matrozen en soldaten, had de VOC ook hulpjes nodig, de zogenaamde scheepsjongens. Daarvoor maakten ze dankbaar gebruik van weesjongens van een jaar of twaalf. Ook Willem van der Decken (de kapitein van De Hollander) wist zijn weg naar het weeshuis te vinden. Het bestuur van zo'n weeshuis kreeg een behoorlijke vergoeding en was mooi van de 'lastige' jongens af. Bovendien wilden veel jongens maar al te graag naar zee. Als ze weer veilig de thuishaven bereikten werden de jongens uit huis geplaatst. Volgens het bestuur van het weeshuis konden ze met hun ervaring echt niet meer bij de onschuldige kinderen in de weeshuizen verblijven. Als ze geluk hadden, kwamen de jongens in loondienst bij een of ander gezin. Als ze pech hadden, kwamen ze terecht bij een 'zieleverkoper' die hen 'opsloot' tot er weer jongens nodig waren voor de volgende tocht naar de Oost.

Handel drijven Europese producten waren niet zo in trek in Azië. Dus de handelsreizigers moesten slim te werk gegaan om toch te kunnen handelen. Dat ging als volgt:

- vanuit Europa vertrokken de zeevaarders met zilver naar China;
- daar kocht men met het zilver ruwe zijde;
- de ruwe zijde werd in Japan geruild voor goud en koper;
- het goud en koper gebruikte men in India om textiel te kopen;
- het textiel werd in Indonesië geruild voor specerijen (Molukken: kruidnagelen, foelie, nootmuskaat, op Ceylon voor kaneel en in Java voor peper);
- die specerijen gingen terug naar Europa, waar ze erg in trek waren;
- bij elke handelsoverdracht werden vette winsten gemaakt.

Zeehelden Piet Hein, Cornelis Tromp en Michiel de Ruyter waren bekende zeehelden uit die tijd. Zeehelden waren zo'n beetje de profvoetballers van de Gouden Eeuw. Het waren echte volkshelden. Geen rijke jongens, maar jongens die door hun talenten naar de top wisten te klimmen. Met hun daden en moed maakten ze enorm snel carrière. En daarmee werden ze bekend over de hele wereld. Dat was best bijzonder in die tijd. Tegenwoordig kun je voetballers iedere week wel een keer op tv zien, maar in die tijd was er nog geen radio, tv of internet. Je moest het hebben van 'horen zeggen'.

De grootste zeeheld van allemaal was Michiel de Ruyter (1607 - 1676). Als kleine jongen was hij een echte donderstraal. Hij haalde veel kattenkwaad uit en was voor niemand bang. Toen hij 11 jaar oud was, werd hij van school getrapt. Toen moest hij op zee gaan varen als bootsjongen. Maar dat was precies dé plek waar Michiel zich thuis voelde. Hij maakte carrière op zee. Eerst was hij matroos, toen stuurman, daarna schipper en uiteindelijk admiraal. In 1667 versloeg Michiel de Ruyter de Engelse vloot op zee, wat een heldendaad! In 2007 gedenken we zijn geboortjaar, 400 jaar geleden.

4. The making of

- ❖ Ontwerpen en bouwen van De Vliegende Hollander
- ❖ 'The making of' ook in Efteling-winkels

Ontwerpen en bouwen van De Vliegende Hollander

De Vliegende Hollander moest natuurlijk voldoen aan de hoge kwaliteitseisen die de Efteling stelt. En natuurlijk voor 100% veilig zijn. Dat betekende een lange weg van ontwerpen, bouwen en testen. In totaal heeft het 3,5 jaar geduurd voor de attractie open kon. De opening is zelfs een jaar uitgesteld om alles tot in de puntjes te perfectioneren. Maar het was de moeite van het wachten waard. De Efteling heeft er nu een top-attractie bij die alle verwachtingen overtreft: adembenemend, sensationeel en spectaculair.

Specialisten

Bij de bouw waren heel veel Efteling-specialisten betrokken, wel 2000 mensen!

Specialisten op het gebied van licht, geluid & beeld, bewegingstechniek, showeffecten, groenvoorziening & landscaping, decor & vormgeving en bouwkundigen. Er is veel geld gestoken in kwaliteitsmateriaal, bijzondere technieken en 'special effects'.

Bataviawerf

Het ontwerpteam van de Efteling verdiepte zich allereerst in de sfeer van de Gouden Eeuw en de persoonlijkheid van kapitein Willem van der Decken. Zij bezochten de Bataviawerf in Lelystad en bekeken het indrukwekkende VOC-schip Batavia, dat daar afgemeerd ligt. Ook spraken ze met de mensen die het Admiraliteitsschip 'De Zeven Provinciën' op ware grootte aan het nabouwen zijn. Ze gebruikten daarbij zoveel mogelijk originele materialen. De Efteling leende en kopieerde van de Bataviawerf materialen als blokken, een stuk want (touwladder) en een zogenaamd 'grotesk masker' (houtsnijwerk op een VOC-schip). Ook voor het geur- en kleurgebruik is inspiratie opgedaan bij de Bataviawerf. Zo ruik je in de attractie de typische geur van lapzalf. Met deze zalf bewerkte zeelieden in de 17^e eeuw de scheepstouwen, zodat ze langer meekonden. En in de opstaphaven ruik je de zoute zeelucht, alsof je echt aan de Noordzee staat.

Als in een film

De attractie is voor een deel overdekt. Voor de ontwerpers was dat helemaal top. Zij konden daardoor allerlei special effects inbouwen, zodat je als bezoeker het gevoel krijgt alsof je in een film zit. Alle zintuigen worden geprikkeld. Met muziek, licht, geluid, geur, versnelling en vertraging ontstaan steeds hele plotselinge sfeerwisselingen. Het

ene moment lijkt er niets aan de hand en het andere moment kom je in een duistere omgeving terecht. Het was niet eenvoudig om die sfeer na te bootsen. In een film hoef je een special effect maar één keer te doen, in deze attractie moet een special effect iedere halve minuut precies kloppen. Daarom is er van te voren uitgebreid getest. Hoe krijg je bijvoorbeeld een kamer vol mist, waar je geen hand voor ogen ziet? Hoe belicht je regen? Welke kleur kun je het beste gebruiken om heel diep water te suggereren? Welk type muziek, welke geuren, geluiden en gezichtsbedrog verhogen de beleving van de bezoeker? Etc.”

Goed en kwaad

Ook het duistere dubbelleven van kapitein Willem van der Decken is door de ontwerpers helemaal uitgeplozen. “Het was een genot om in zijn hoofd te kruipen”, vertelt het ontwerpsteam. “We vroegen ons af: Wie was kapitein Willem van der Decken en hoe kwam het dat hij vervloekt werd?” De ontwerpers gingen op zoek in de geschiedenisboeken en kwamen verhalen tegen over de eeuwenoude sage. Daar werd een nieuwe verhaallijn bij bedacht. In de Efteling-versie is de kapitein een schijnbaar nette burger, maar ondertussen vergaart hij rijkdom met duistere praktijken. Hij verhuult zijn lelijke binnenkant met een fraaie buitenkant. Het thema ‘goed en kwaad’ zie je in alles terug. Van buiten zie je de prachtige lichte kalkstenen gevel van zijn woning, binnen zie je de zwartgeblakerde muren, net als Van der Deckens ziel. Aan wal kijk je uit op een lieflijk havenstadje, eenmaal op zee kom je terecht in een duisters spektakel.

De Hollandse leeuw Het symbool van Hollandse trots is de leeuw. De ontwerpers laten hem dan ook steeds terugkomen in de Efteling-attractie. Hij is een vriendelijke leeuw in het gezellige havenstadje, maar zodra je dieper de duisternis in reist, wordt de leeuw steeds woester. Tot hij je brullend de onderwereld in wil sleuren.

Duinen

De inrichting ‘buiten’ was een taak van de Groen- & Milieudienst van de Efteling. De groenspecialisten richtten onder meer het plein in, dat aan de voor- en zijkant van de attractie ligt. Onder de achtbaan moest een duingebied komen, want zand en duinen horen bij de scheepvaart. De Efteling had nog geen duinlandschap, dus dat was een leuke uitdaging.

Ongeveer 6.000 m³ zand werd gebruikt: zwarte grond als bodem, afgedekt met wit zand. De duinen vormen nu een ‘natuurlijke’ scheiding met de andere attracties in het Ruigrijk en de overgang naar het omringende bos aan de noord- ewestzijde van het park. Voor het herkenbare zeegevoel heeft de Efteling een paar bomen en grassen ‘geleend’ van de Loonse en Drunense duinen. Natuurlijk met toestemming van Natuurmonumenten, die het gebied beheert.

G-krachten in een achtbaan In de achtbaan van De Vliegende Hollander voel je de zwaartekracht heel goed. Je merkt 't aan je lijf. Op sommige momenten voel je je twee keer zwaarder dan normaal (2G) en soms ben je bijna gewichtsloos. G staat voor 'gravitatie' ofwel zwaartekracht.

Hoe werkt dat nu precies? De zwaartekracht van onze aarde trekt met een kracht van 1 g aan alle voorwerpen en mensen. Dat merk je bijvoorbeeld als je iets laat vallen. Als je van snelheid verandert, bijvoorbeeld in een achtbaan, maar ook in een optrekkende auto, werken er grotere krachten op je lichaam. Er zijn negatieve, positieve en zijdelingse g-krachten te onderscheiden. Positieve g-krachten voel je als het treintje van de achtbaan bijvoorbeeld in een looping zit, of als het, na een diepe val weer omhoog gaat. Je wordt dan stevig in je stoel gedrukt. Bij negatieve g-krachten ben je korte tijd gewichtsloos. Dat gebeurt bijvoorbeeld bij de eerste 'val' of op de toppen van de zogenaamde 'camelbacks' (bulten) in de baan.

Ter vergelijking: André Kuipers, die in 2004 als Nederlander in de ruimte verbleef, kreeg natuurlijk ook met g-krachten te maken. "Als ik op weg terug naar de aarde steiler de dampkring in vlieg, word ik harder in mijn stoel gedrukt. Ga ik minder steil, dan neemt het aantal g-krachten af. Het is puzzelen hoe je het best kunt vliegen. Als de boordcomputer de terugkeer doet, krijg ik ongeveer 5 g aan zwaartekracht te verduren. Doe ik het zelf, dan is het meestal ongeveer 3 g. Ik heb toen tegen mijn instructeurs gezegd: laat mij dat klusje zelf maar opknappen..."

'The making of' ook in Efteling-winkels

Wil je met eigen ogen zien hoe De Vliegende Hollander is gebouwd? Er is een documentaire waarin je een bijzonder kijkje achter de schermen krijgt. Het bouwen van De Vliegende Hollander is met een camera gevolgd, dus je ziet de attractie letterlijk groeien. Ook hoor je de specialisten vertellen tegen welke grote en kleine problemen ze aanliepen tijdens de bouw. Om de sage te laten herleven, wordt het verhaal van de Spookschip in de film door acteurs nagespeeld. De documentaire is te koop via de webshop en in de Efteling-winkels.

5. Leuk om te weten: feiten en cijfers

Efteling-attractie De Vliegende Hollander:

- Capaciteit: 1.900 personen per uur
- Vaartijd: 3,43 minuten
- Hoogte toren: 22,5 meter
- Totaal oppervlakte: 17.000 m²
- 11 sloepen voor elk 14 personen
- elke 28 seconden vertrekt er een sloep
- Maximale G-kracht: 2G (2x je lichaamsgewicht)
- Minimale G-kracht: bijna gewichteloos
- Investering: ruim 20 miljoen euro
- Lengte coaster: 420 meter
- Snelheid: ruim 70 kilometer per uur

6. Bekende scheepvaartgezegden

De scheepvaart en de visserij zijn eeuwenlang heel belangrijk geweest voor de Nederlanders. Zeker in de Gouden Eeuw. Veel mensen verdienden er hun brood mee. Uit die tijd stammen veel scheepvaartgezegden. Wij gebruiken ze nog steeds.

Tip:

- > Vraag je klasgenoten of ze drie gezegden kunnen noemen.
- > Of noem zelf een paar gezegden en vraag of iemand weet wat ze betekenen.

Scheepvaartgezegden:

- Er is geen land mee te bezeilen
- Geen man overboord!
- Een oogje in het zeil houden
- Aan de bak komen
- De bakens verzetten
- Bakzeil halen
- Buiten de boot vallen
- Iets voor de boeg hebben
- Het over een andere boeg gooien
- In het (huwelijks)bootje stappen
- Driemaal is scheepsrecht
- Op een droogje zitten
- De grond in boren
- Aan de haak slaan
- Alle hens aan dek
- Het ijs breken
- Kant noch wal raken
- Kapers op de kust
- Twee kapiteins op een schip
- Op de klippen lopen
- De loef afsteken
- Overstag gaan
- Daar is geen peil op te trekken
- Pompen of verzuipen
- Poolshoogte nemen
- Roeien met de riemen die je hebt
- Het roer omgooien
- Zijn schepen achter zich verbranden
- Schoon schip maken
- We zullen wel zien waar het schip strandt
- In hetzelfde schuitje zitten
- Hard van stapel lopen
- De beste stuurman staan aan wal
- In goed vaarwater komen
- Op de valreep
- Ergens in verzeild raken
- Bij de vleet
- Van wal steken
- Tussen wal en schip
- Aan lager wal raken
- Voor de wind gaan
- De kiel leggen
- Voor anker gaan
- De wind uit de zeilen nemen
- Geen zee gaat te hoog
- Onder zeil gaan
- Alle zeilen bijzetten
- Achter het net vissen
- Vis moet zwemmen
- Boter bij de vis
- Zo gezond als een vis
- Als een vis op het droge
- Vis wordt duur betaald

7. De Vliegende Hollander Quiz

Wil je weten of je klasgenoten iets hebben opgestoken van je spreekbeurt?

Doe dan De Vliegende Hollander Quiz!

Tip: bedenk een toepasselijke prijs voor de winnaar. Bijvoorbeeld een schatkistje met chocolademunten. Zijn er meer winnaars? Verdeel dan de muntstukken.

De Efteling-attractie heet De Vliegende Hollander.

Stap je ook echt in een Spookschip?

- a. Ja. Je stapt in een Spookschip.
- b. Nee. Je stapt in een sloep.
- c. Nee. Je stapt in een karretje.

(juiste antwoord is b)

Op welke dag ging Kapitein Willem van der Decken varen, tegen alle regels in?

- a. Op eerste kerstdag
- b. Op nieuwjaarsdag
- c. Op eerste paasdag

(juiste antwoord is c)

In de attractie ruik je de geur van lapzalf? Wat is lapzalf?

- a. Zeelui gebruiken 'lapzalf' om de scheepstouwen mee in te smeren. Daardoor gaan de touwen langer mee.
- b. Zeerovers gebruikten lapzalf om hun ooglapje mee in te vetten, zodat het beter bleef zitten.
- c. Lapzalf is een soort medicijn dat zeevaarders gebruikten om hun zieke opvarenden mee te behandelen.

(juiste antwoord is a)

Welke spreuk riep Kapitein Willem van der Decken?

- a. Ik zal vaeren tot in den Oost!
- b. Ik zal vaeren al is het tot in den eeuwigheid!
- c. Ik zal vaeren tot in den heerlijkheid!

(juiste antwoord is b)

Wat zijn g-krachten in de attractie?

- a. Dat is de zwaartekracht die je voelt in de achtbaan.
- b. Dat is de scherpte van de bochten in de achtbaan.
- c. Dat zijn de magische krachten van het Spookschip.

(juiste antwoord is a)

De Vliegende Hollander is een combinatie van 4 attracties in één.

Welke hoort niet in het rijtje thuis?

- a. walk-through
- b. darkride
- c. treintje
- d. achtbaan
- e. watercoaster met splash

(juiste antwoord is c)

Welke gezegde komt niet uit de scheepvaart?

- a. Aan lager wal raken
- b. Er zijn kapers op de kust
- c. Daar is geen peil op te trekken
- d. Hoge bomen vangen veel wind
- e. Roeien met de riemen die je hebt

(juiste antwoord is d)

Verzin eventueel zelf nog een paar vragen!

8. Foto's en logboeken om te downloaden

De scheepvaarders in de Gouden Eeuw hadden nog geen computers om informatie op te slaan of met elkaar te msn-en. Ze gingen maandenlang van huis en hadden geen contact met hun familie. Daarom schreven ze logboeken, een soort dagboeken waarin ze bijhielden wat ze meemaakten. Zo konden ze later teruglezen wat er op een bepaald moment gebeurd was. Eerst schreven ze alleen over de *log* (een instrument om de snelheid te meten), later schreven ze ook andere gebeurtenissen op.

Tegenwoordig zie je dat mensen nog steeds logboeken bijhouden, denk maar aan een weblog. Dat is een soort logboek op het internet. Het onderhoudsboekje van een auto is eigenlijk ook een soort logboek: je kunt er precies in nalezen wanneer de auto een onderhoudsbeurt heeft gehad.

Ook kapitein Willem van der Decken schreef logboeken als hij op reis was. Deze logboeken kom je tegen in de Efteling. Ze hangen aan de buitenmuur van restaurant De Kombuys, tegenover De Vliegende Hollander.

9. De beste links naar de beste websites

www.efteling.com

Hier vind je spreekbeurtmateriaal, foto's en logboeken van de attractie De Vliegende Hollander in de Efteling.

www.bataviawerf.nl

De Bataviawerf in Lelystad: hier is een VOC-schip nagebouwd.

www.scheepvaartmuseum.nl

Scheepvaartmuseum in Amsterdam. Ook hier is een VOC-schip nagebouwd.

www.anno.nl

Anno is het promotiebureau van de Nederlandse geschiedenis.

www.willemwever.nl/goudeneeuw

De website van dit tv-programma vertelt op een toegankelijke manier over de Gouden Eeuw.

www.schooltv.nl

Hier vind je uitleg over de VOC en de Gouden Eeuw.

www.deruyter.org

Stichting ter nagedachtenis aan Michiel Adriaanszoon De Ruyter.

10. Boeken over De Vliegende Hollander

- De Vliegende Hollander, biografie van een Spookschip. Auteur: Reggie Naus.
- Nederlandse volksverhalen, herkomst en geschiedenis. Auteur: Tjaard W.R de Haan.
- De Vereenigde Oostindische Compagnie. Auteur: Els M. Jacobs.
- Verlore skakels, onverklaarbare geheime van Suider Afrika. Auteur: Rob Marsch.
- In dienst van de compagnie, Leven bij de VOC in honderd getuigenissen. Auteur: Vibeke Roeper en Roelof van Gelder.
- Limburgsche legenden, sagen, sprookjes en volksverhalen, deel 1. Auteur: H. Welters

11. Tips voor het houden van je spreekbeurt

Verzamelen De voorbereiding van een spreekbeurt is erg belangrijk. Je kunt niet de avond ervoor 'even' een spreekbeurt over De Vliegende Hollander maken. Je gaat ruim van te voren materiaal verzamelen. Op de website van de Efteling vind je materiaal en foto's over De Vliegende Hollander. Wil je meer weten, bijvoorbeeld over de Gouden Eeuw, de VOC of bekende zeehelden? Zoek dan op internet of ga naar de bieb. Op deze website vind je handige links en boekentips. Verzamel ook afbeeldingen en foto's. Kijk of je folders of spulletjes kunt vinden die met de scheepvaart te maken hebben. Ga eens kijken bij een scheepswerf of in een scheepvaartmuseum.

Lezen Als je het materiaal gevonden hebt, ga je dit lezen. Meestal heb je veel te veel informatie. Voor jezelf moet je nu gaan kiezen wat jij belangrijk genoeg vindt om te vertellen. Misschien ben je vooral geïnteresseerd in de geschiedenis van De Vliegende Hollander? Of vertel je graag iets meer over de attractie? Maak je eigen keuze! **Indelen** Verdeel je spreekbeurt in hoofdstukjes. Bijvoorbeeld: 1. De Vliegende Hollander in De Efteling 2. De sage van De Vliegende Hollander 3. Een uitstapje naar de Gouden Eeuw 4. The making of: van idee tot attractie 5. Leuke weetjes & scheepvaartgezegden 6. Spulletjes laten zien 7. De Vliegende Hollander Quiz 8. Wie heeft er nog vragen?

Schrijven Schrijf alles op wat je wilt vertellen. Schrijf de belangrijkste woorden op een 'spiekbriefje'. Dat is handig voor als je de draad kwijt raakt.

Oefenen Lees de spreekbeurt hardop een paar keer voor jezelf voor. Oefen de spreekbeurt een keertje voor je vader, moeder, broertje of zusje of voor de spiegel. Let op de klok: hoe lang heb je erover gedaan? (een spreekbeurt duurt meestal 10 minuten). **Spreekbeurt houden** - Ben je zenuwachtig? Adem rustig en lang uit. Doe alsof je een ballonnetje aan het opblazen bent. Draag kleren waarin je je prettig voelt. - Plak plaatjes, foto's of tekeningen op het bord. Denk eraan dat iedereen dit moet kunnen zien. Hele kleine plaatjes hebben dus geen zin. - Probeer de spreekbeurt zoveel mogelijk uit je hoofd te vertellen. - Leg je spiekbriefje voor je neer, als geheugensteuntje. - Blijf zoveel mogelijk de klas in kijken. Probeer niet steeds naar dezelfde kinderen te kijken. - Laat op het eind van jouw spreekbeurt eventueel spulletjes rondgaan. Doe dat nooit tijdens de spreekbeurt, want dan letten de kinderen niet op jou, maar op de spulletjes. - Wil je weten of je klasgenoten goed opgelet hebben? Doe dan op het eind een Vliegende Hollander-quiz (voorbeeld op deze website). - Vraag tenslotte of je klasgenoten nog vragen hebben.

Veel succes!